НОВОАКТАНЫШБАШСКАЯ СЕЛЬСКАЯ БИБЛИОТЕКА

«Наши односельчане на фронтах Великой Отечественной Войны»

ЖЕНЩИНА НА ВОЙНЕ

1418 дней длилась Великая Отечественная война

Фашисты разрушили и сожгли свыше 70 тыс. городов, поселков и деревень нашей Родины.

Разрушили 84 тыс. школ, 334 высших учебных заведения.

ЖЕНЩИНА И ВОЙНА

эти два слова трудно даже поставить рядом, ведь война всегда несет с собой смерть, а женщина призвана давать жизнь. И, тем не менее, когда пришло время защищать Родину от фашистов, многие женщины взяли на руки оружие.

С Краснокамского района на фронт ушли 9 женщин.

Одна из них

Маннапова Салима Аюповна

из села Новый Актанышбаш

Женщина и Война

Как же война страшна!
А она так хрупка
И тянет ремень вещмешка.
Женщина и Война
Трудно представить себе!
Как танками по цветку
Прошлась война по судьбе.
Женщина и Война
Победа сегодня цвела
И было всем не до сна:
Ведь Женщина и Весна.

Из села Новый Актанышбаш на фронт ушли 272 человека, из них 140 не вернулись.

22 мая 1942 года
наших девушек из
Краснокамского района
отправляют в
г. Свердловск
на курсы связистов

После курсов
Маннапову Салиму и двух
её подруг отправляют на
Ленинградский фронт.
Так они и стали солдатами.

Салима Аюповна с подружкой 1944год

«Жили мы в землянке. Постоянно бомбили фашисты.
- вспоминала Маннапова Салима.
– Мы, две девушки, работали день и ночь. Спать некогда.
Мы должны постоянно передавать нашим важные информации.
Всегда с собой таскаем 16-килограммовые катушки».

С боями освободили территорию Белоруссии, Польши.
Салима Аюповна в любых сложных ситуациях справлялась с нелёгкой боевой задачей, поставленной перед ней. Она дошла до Германии. Долгожданный день Победы встретили в 15 километрах от Берлина.

Награды Маннаповой Салимы Аюповны «За освобождение Берлина», «За освобождение Варшавы», «За оборону Ленинграда».

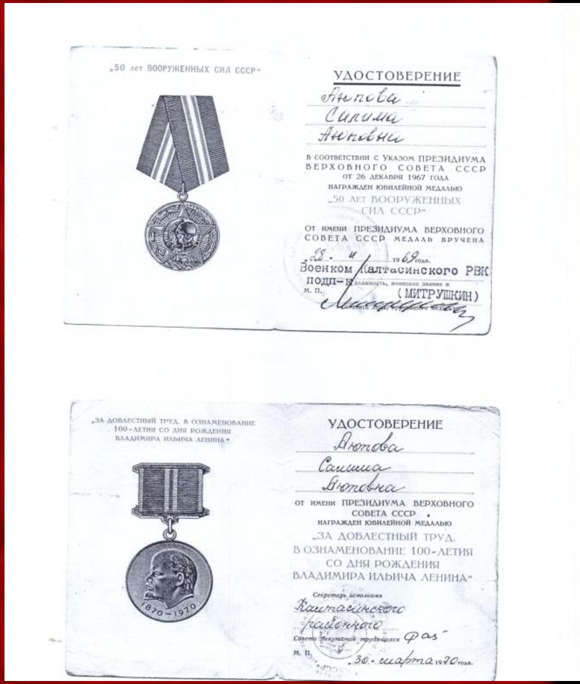

- Салима Аюповна в гостях в школе

...онең намусында,

Чыдамлыкка имтихан үтеп

Бөек Ватан сугышында ир-атлар белән бергә хатын-кызлар да катнаша. Алар шулай ук авырлыклар кичерә, дошман белән дә күзгә-күз очраша, Ватан өчен гомерләрен бирә. Ил өстенә килгән афәтнең чиксез булуын аңлаган яшь кенә кызлар, фронтка үз теләге белән җибәрүләрен сорап, гаризалар яза һәм ут эченә керә. Яңа Актанышбаш авылында яшәүче Сәлимә Маннапова да шулай карар итә: 1942нче елның ямьле май көннәрендә үзе кебек үк яшь кызлар белән фронтка китә. Башта аларны Свердловск шәһәренә элемтәчеләр мәктәбенә, аннары хәрби хәрәкәтләр үзәгенә җибәрәләр. Алар сугыш барышында тәүлекнең нинди вакытына, һава торышының нинди булуына карамастан һәрвакыт постта тора, чөнки элемтә өзелү белән мөһим мәгълүматларның юкка чыгуы ихтимал була. Ә кызу сугышлар барышында мондый хәлне күз алдына китерүе дә авыр. Сәлимә өч ел дәвамында авыр кәтүкләрне җилкәсендә күтәреп элемтә чыбыгы суза. Әмма күңел түрендәге илебезнең озакламый җиңеп чыгуына ышанычлары сугыш михнәтләрен күтәрергә ярдәм итә. "Сугыш авырлыкларын санап бетерерлек түгел, - дип сөйли Сәлимә апа, - ул кешеләрне чыдамлыкка сынады. Әмма иң авыры ачлык хөкем сөргән Ленинград фронтында булды. Бәләкәй генә икмәк кисәген дүрткә бүләргә туры килә иде, әмма шулай булуга карамастан, без исән калдык һәм җиңдек!

Сәлимә апа Маннапова оныгы белән.

Үлем белән күзгә-күз очрашырга, хезмәттәшләребезнең, дус кызларыбызның һәлак булуын күрергә, яралыларга ярдәм итәргә дә туры килде безгә".

Сәлимә Маннапова да снаряд ярчыгы тиеп яралана.

Туган якларына кайткач, Сәлимә Маннапова кияүгә чыга. Тормыш иптәше Мөхәррәм белән җиде бала тәрбияләп үстерә, хәзер исә ул оныкларына һәм оныкачларына куанып яши. Узган ел үзенең 85 яшьлек юбилеен билгеләгән Бөек Ватан сугышы ветераны Сәлимә апа Маннапова бүгенге көн, яшь буын тормышы белән кызыксынып яши.

- Сугыш күптән тәмамланса да, ул көн дә төшкә керә, - ди Сәлимә апа. - Телевизор карасаң, бүген дә дөньяда тыныч түгеллеген аңлыйсың: тегендәмонда я хәрби низаглар, я гадәттән тыш хәлләр, я эпидемияләр булып кына тора. Боларны күреп, без, сугыш давылын үткәннәр, балаларыбыз, оныкларыбыз [illegible] тик тыныч тормышта гына яшәвен бик телибез!

Г.ГАРИПОВА.

А.Мадешина фотосы.

Сүзә...

ЭЛЕМТӘЧЕ ФРОНТОВИЧКА

Районда сугышта катнашкан ике генә хатын-кыз исән

Хатын-кыз һәм сугыш – бу ике сүзне янәшә кую да авыр, чөнки сугыш үзе белән үлем алып килә, ә хатын-кыз тормыш бүләк итәргә тәгаенләнгән. Шулай булуга карамастан, Ватанны фашистлардан сакларга кирәк булгач, хатын-кызларның күбесе кулларына корал ала. Кызганычка каршы, сугышка киткән 8 мең краснокамалы арасыннан ничәсе хатын-кыз булуы һәм аларның ничәсе исән кайта алуы билгесез. Бөек Җиңүнең 60 еллык юбилеен бәйрәм иткәндә районда сугышта катнашкан 11 хатын-кыз исәпләнүе хәтердә. Бүген аларның икесе генә исән. Болар элемтәчеләр: Яңа Актанышбаш авылыннан Сәлимә Әюп кызы Маннапова һәм Енактай авылыннан Валентина Ивановна Мадиева.

Сәлимә Әюп кызы Маннапованың район газитенә турыдан-туры кагылышы бар – ул үткән гасырның 30нчы еллар азагында һәм 40нчы еллар башында типографиядә хәреф җыючы булып эшләгән. Нәкъ аның җитез куллары өч ел дәвамында «Кызыл Кама»-«Коммунизмга» татар газите өчен хәрефләр җыйган. Фронтка да ул типографиядән киткән. Ветеран үзенең биографиясе турында менә ниләр сөйләде:

- 1941 елның азагында сугышка җибәрүләрен сорап гариза яздым һәм, җибәрүләрен көтеп, эшемнән чыктым. Кыш җитте, әмма мине һаман сугышка алмыйлар. Газит мөхәррире Сафи Хәлилов мине кабат эшкә чакырды. Ул чакларда редакция һәм типография хезмәткәрләрен колхозларга уполномоченныйлар итеп беркеткәнлектән, мине дә Такталачык авылына җибәрделәр. Чакыру кәгазе дә мине шунда тапты: икенче көнне иртүк әйберләр белән хәрби комиссариатка килергә тиеш идем. Мин бу турыда колхоз рәисенә әйттем, һәм ул ат бирергә вәгъдә итте. Кич яшьләр миңа озату кичәсе оештырды.

Николо-Березовкадан берьюлы 9 кызны сугышка алдылар һәм Свердловскига элемтәчегә укырга җибәрделәр. Уку урынына без үзебез барып җиттек. Килү белән безне строй белән мунчага алып киттеләр, аннары кием-салым бирделәр. Без шулай солдатка әйләндек.

Блиндажларда яшәдек. Дәресләрдә күбрәк физик әзерлеккә басым ясалды. Электән йөгерү һәм чаңгы буенча ярышларда катнашканга күрә, миңа бу занятиеләр җиңел бирелде. Өч ай укыганнан соң безне фронтка җибәрделәр. Ул чакта куркуны да, елауны да белмәдем. Яңавыл станциясен үткән чакта гына йөрәгем кысылып куйды.

Мин Ленинград фронтына эләктем. Безне авиация хезмәтләндерү батальонына өчәрләп бүлделәр. Без авиация полкын элемтә белән тәэмин итәргә тиеш идек. Безнең часть тау итәгендә урнашкан, нык-лап яшеренгән иде, шуңа күрә аны гамәлдә бөтенләй бомбага тотмадылар диярлек. Коммутатор зур булмаган землянкада урнашкан, без анда чиратлап кизү тордык, нигездә телә шылтыраталар иде, көндез эш азрак булды. Тәртип бик каты иде: аз гына җавап бирми торсаң, командир шунда ук гауптвахта белән куркыта иде. Шул ук вакытта занятиеләр дә барды. Биредә без винтовкадан атарга өйрәндек. Башта мин начар ата идем, торабара өйрәндем, хәтта очколар да җыя идем.

Сталинградны азат иткәннән соң күңел күтәрелде. Шул вакытта безгә каравыл хезмәте сыйфатында үзбәкләр килде. Минем алар белән кызыклы хәл килеп чыкты. Алар русча бик начар беләләр иде, һәм бер заман командир миңа: «Аралашып кара әле, бәлки, бер-берегезне аңларсыз», - диде. Ләкин үзбәкләр минем телне дә аңламады. Әмма минем нинди телдә сөйләшүемне аңлап: «Син нугаймы?» - дип сорадылар. Мин аларның минем милләтемне шулай атауларын белмәдем, сүз Нугай авылы турында барадыр, дип уйлап: «Юк, Нугайдан түгел, Актанышбаштан» - дип җавап кайтардым.

Бер елга якын Ленинград янында булганнан соң, безне Орел-Курск юнәлешенә күчерделәр. Аннары Беренче Белоруссия фронты составында безне Белоруссиягә җибәрделәр. Биредә Хатынь авылы минем бик нык исемдә калды, аның халкын фашистлар тереләй яндырган. Без дә һәлак булганнар каберенә чәчәкләр салдык. Аннары Польшада, Германиядә булдык. Бу илләр миңа андагы халыкның бай яшәве белән истә калды. Шул чакта безне дә азык-төлек белән яхшырак тәэмин итә башладылар, ә Ленинградта без ач булдык дияргә дә мөмкин: тәүлегенә дүрт кешегә бер буханка ипи бирелә иде.

Германиядә безнең өч авиаполклык зур аэродром бар иде. Без, элемтәчеләр, үзебез коммутаторда утыргач, сугышның тәмамлануы турында беренче булып ишеттек. Ничек шатланганны белсәгез! Егетләр кайдандыр гармун тапкан, барысы да җырлый, бии, күңел ача.

Мине һәм тагын бер кызны беренче булып кайтарып җибәрделәр. Бар җирдә дә халык: берәүләр ат, икенчеләр сыер җигеп кайта, вагон түбәләре тулы кеше.

Мин туган ягыма исән-сау кайттып җиттем (әниемнең кесәгә салган догасы ярдәм иткәндер, бәлки?). Сугыштан соң тагын өч ел Николо-Березовкада яшәдем һәм эшләдем, аннары кияүгә чыктым, һәм без Яңа Актанышбашта төпләндек. 30 ел дәвамында авыл кибетендә сатучы булып эшләдем. Тырышып эшләдем, шуңа күрә хөрмәт яуладым һәм бүләкләрем дә байтак. Тормыш иптәшем Мөхәррәм (ул да фронтовик) белән җиде бала тәрбияләп үстердек. Хәзер оныкларыбыз һәм оныкачларыбызга карап шатланып туя алмыйбыз. Балалар үзләренә чакырса да, иске булса да, үземнең ирем белән төзегән йортымда яшәвемне дәвам итәм. Хәзер күп нәрсәләр онытылып бара, әмма шуны әйтәсем килә: сугыш күрергә язмасын.

Путь длиною почти что в век

Салима Маннапова отметила 90-летний юбилей

Фируза НИГМАТУЛЛИНА

Простая женщина с сильным характером, доброй и чуткой душой. Это Салима Аюповна Маннапова. Даже не подумаешь, что ей на днях исполнилось 90 лет! Можно только восхищаться людьми старой закалки: им 80, а они радуются жизни, 90 - всё такие же жизнелюбивые. И даже когда им плохо, они не подают вида, а в недомогании винят перемену погоды...

↑ Салима Маннапова встречает юбилей в окружении заботливых детей.

Родилась Салима Маннапова в с.Новый Актанышбаш в крестьянской семье. Была последним ребёнком у своих родителей. Самое яркое воспоминание из детства - как старшие братья ее, младшенькую, единственную девочку в семье оберегали, всегда защищали.

Окончив семь классов, Салима устроилась на работу в типографию. Жила и работала в Николо-Березовке. В то время наша газета выходила под названием «Кызыл Кама». Салима одна набирала вручную татарскую газету и все успевала, в то время как русскую набирали трое. Всё шло нормально, но беда уже стояла за воротами...

- Помню, как летним вечером, мы босоногие ходили по реке Пензе, и вдруг громко по радио объявили страшную весть: началась война, - через себя пропуская и переживая те моменты, не сумев сдержать слез, рассказывает сегодня Салима-эби.

С началом Великой Отечественной войны начались новые испытания. Ей, комсомолке-активистке, тоже хотелось на фронт. Отучившись в Свердловске три месяца на курсах телефонисток, Салима направляется на фронт. Целых три года - на войне. Однажды она была ранена осколком взорвавшейся мины. Пролежав в госпитале, дальше вступила на линию фронта.

Салима Аюповна была совсем молодой (всего лишь 20 лет!), когда встала в ряды защитников Родины. И, хотя она не воевала на передовой, для победы женщина сделала не меньше других солдат: вместе с другими обеспечивала связь в авиационном полку. Ленинградский фронт, Курская дуга, первый Белорусский фронт... День Победы она встречает недалеко от Берлина.

И сегодня Салима-эби нередко мысленно возвращается к тем временам, когда после войны они с мужем Мухаррямом налаживали совместный быт, были счастливы. Супруг Мухаррям работал в колхозе, а Салима - продавцом в магазине в своей родной деревне Новый Актанышбаш. Более 40 лет она обслуживала своих односельчан.

В хлопотах и заботах проходила жизнь. Салима не сидела на месте: работала, воспитывала детей. Хозяйство было большое, хлеба хватало. У них родилось семеро детей.

- Наша мама, - говорит старшая дочь нашей героини Светлана, - свою жизнь посвятила труду. И сейчас не сидит без дела. Мы понимаем, что для неё жизнь - это внуки, правнуки, которых она очень любит. Просто не может по-другому, не научилась жить для себя.

- Она - добрейшей души человек, чуткий, внимательный. Помогает, чем может, не только родным, но и всем, кому нужна её помощь. Жизнь у неё была трудной, как и у большинства людей её поко[illegible]тря ни на что, будь то болезни, душевные раны, она удивляет силой своего духа. По жизни она оптимист, это помогает преодолевать жизненные перипетии, - добавляет другая дочь Рамзия.

Дожив до 90 лет, Салима Аюповна дождалась двенадцати внуков и пятнадцати правнуков. Разве не это счастье?!

Уже много лет эта женщина находится на заслуженном отдыхе. Её труд увенчан юбилейными медалями, многочисленными почётными грамотами и благодарственными письмами, есть у неё и звание ветерана труда.

- Кажется, совсем недавно были молодыми, отчаянными, окрыленными. А годы пролетели так быстро, - говорит сегодня Салима-эби.

Салима Аюповна живёт в городе: в прошлом году государство выделило ей сертификат на жилье. К сожалению, нет уже в живых любимого мужа, зато есть внуки и правнуки, которые часто навещают. Умудрённой опытом женщине хочется донести до нынешних поколений очень важную мысль: человек сам строит свою жизнь и обязан относиться к себе требовательно, с уважением, при любых обстоятельствах оставаться достойным человеком. Жить трудом, по чести и совести. Только тогда будешь нужен другим. Наша героиня очень обеспокоена тем, что некоторые сегодня получают небольшую пенсию, молодые даже с двумя дипломами не могут устроиться на работу по своей специальности.

- Сегодня вроде бы все есть: магазины ломятся от продуктов, живем в хороших условиях. Если бы и зарплату получали хорошую, и с легкостью устраивались на работу, жизнь для всех была бы в удовольствие, - говорит она.

- Так хочется, чтобы в доме мамы всегда горел свет, чтобы также приятно звучал её голос, также по-доброму светились глаза, а с лица не сходила улыбка, - высказывает свои пожелания ее дочь Ляйля. - Мама - наша гордость, человек, который всегда поможет и поддержит.

У нынешнего поколения есть достойные примеры для подражания - это дедушки и бабушки, отцы и матери, надо лишь уметь слышать их и учиться у них. Это такие люди, как Салима Маннапова, которая честно выполняла свой долг, не считая это героизмом, трудилась во благо страны, вопреки трудностям, где-то даже в ущерб собственному здоровью и своей семье.

25
01/04/2008

Маннапова Салима Аюповна дожила до 91 года

МЫ ПОМНИМ!
МЫ ГОРДИМСЯ!